

ዳኞች፡- ተገኔ ጌታነህ

መንበረፀሃይ ታደሰ

ሐጎስ ወልዱ

ሂሩት መለሰ

አልማው ወሌ

አመልካች፡- ዶ/ር አሸብር ወ/ጊዮርጊስ - ጠበቃ ውብሸት ሥ/ጊዮርጊስ ቀረቡ

ተጠሪ፡- የቦንጋ ማዘጋጃ ቤት ከፋ ዞን ዐ/ህግ - ነ/ፈጅ ደበበ ወንድሙ ቀረቡ

ፍ ር ድ

ለዚህ የሰበር አቤቱታ መነሻ የሆነው ጉዳይ የጀመረው በከፋ ዞን ከፍተኛ ፍ/ቤት ነው። የአሁኑ ተጠሪ ለፍ/ቤቱ ባቀረበው ክስ አመልካች ዘመናዊ ሆስፒታል ለመገንባት ቦታ ጠይቀው 1,931 ካ.ሜ ቦታው ተሰጥቷቸው ግንባታውን ስላቋረጡ ውሉ ተሰርዞ ግንባታው በራሳቸው ወጪ አፍርሰው ቦታውን ለተጠሪ እንዲያስረክቡ እንዲሁም ከ1996 ዓ.ም - 1999 ዓ.ም የቦታና የቤት ግብር ብር 52,782.35(ሃምሳ ሁለት ሺህ ሰባት መቶ ሰማንያ ሁለት ሺህ ብር ከሰላሳ አምስት ሳንቲም) እንዲከፍሉ በማለት ጠይቋል። አመልካች ለክሱ በሰጡት መልስ የመጀመሪያ ደረጃ መቃወሚያ ካቀረቡ በኋላ ለዋናው ጉዳይ በሰጡት መልስ ግንባታው የተቋረጠው በፕሮጀክቱ ሳይት ላይ ተጠሪ የኮንቴነር ሱቆች በማቆሙና ይህም የግንባታ እቃዎች በመኪና ተጭነው እንዳይገቡና እንዳይራገፍ እንቅፋት በመሆናቸው በተጨማሪም የግንባታ እቃ ዋጋ በመናሩ ከአቅም በላይ በሆነ ምክንያት መሆኑን፣ ለሆስፒታል አገልግሎት ለሚውል ጅምር ቤት ፕሮጀክቱ ሳይጠናቀቅ የቦታና የቤት ግብር ሊከፈል የማይገባ መሆኑንና በግራ ቀኝ መሃከል ውል ባለመኖሩ ክሱ ውድቅ እንዲደረግላቸው ጠይቀዋል። ፍ/ቤቱም ክርክሩን መርምሮ አመልካች ሳይት ፕላኑ ከዐደቀበት ጊዜ ጀምሮ ግብር የመክፈል ሃላፊነት አለባቸው፣ የግንባታ ዕቃዎች ወደ ግቢው በመኪና ተጭኖ እንዳይገባ ያገደው ነገር የለም፣ ግራ ቀኝን የሚገዛ ህጋዊ ውጤት ያለው ውል አለ፣ ከዲዛይኑ አኳያ ከግማሽ በላይ የተከናወነ በመሆኑ ውሉ ተሰርዞ ለጅምር ግንባታው ምንቱን ተጠሪ ለአመልካች ከፍሎ ግንባታውን ከነይዞታው ይረከብ በማለት ወስኗል። በዚህ ውሳኔ ላይ ግራ ቀኝ ለፌ/ከፍተኛ ፍ/ቤት ይግባኝ አቅርበው ፍ/ቤቱ የሁለቱን ወገኖች ክርክር ተመልክቶ አመልካች የቦታና የቤት ግብር ሊከፍሉ አይገባም፣ ግንባታው የተቋረጠው በአመልካች ድክመት ወይም ጥፋት ሳይሆን ተጠሪ ባቆማቸው የኮንቴነር ሱቆች ችግር ምክንያት ለመሆኑ የፍ/ቤት ዳኛው ቦታው ድረስ በመሄድ አረጋግጠዋል፣ የግንባታ ዕቃዎች እጥረት ለግንባታው መቋረጥ አስተዋፅኦ አድርጓል፣ ተጠሪ ያቀረበው የይዞታ ማረጋገጫ ም/ወረቀት አመልካች የሆስፒታል ግንባታ በሚመለከት የፀና ውል መኖሩን አያስረዳም፣ ውል አለ ቢባል እንኳን በውሉ መሰረት እንዳይፈፀም አስተዋፅኦ ያደረገው ተጠሪ ስለሆነ ውሉ ሊሰረዝ የሚችልበት ሁኔታ የለም አለ ቢባል እንኳን ግንባታው ከ55% በላይ ስለተገነባ ወደነበሩበት መመለስ አስቸጋሪ ይሆናል በማለት ለግንባታው እንቅፋት የሆኑት ኮንቴነሮች ተጠሪ እንዲያነሳና ግንባታው ይቀጥል፣ አመልካች የቦታና ቤት ግብር አይከፍሉም በማለት የሰር ፍ/ቤትን ውሳኔ ሸሯል። በዚህ ውሳኔ ላይ ተጠሪ ለፌ/ጠቅላይ ፍ/ቤት ይግባኝ ያቀረበ ሲሆን ፍ/ቤቱ ግራ ቀኝን ካከራከረ በኋላ የከፍተኛ ፍ/ቤትን ውሳኔ በማሻሻል አመልካች የቤትና ቦታ ግብር ሊከፍሉ ይገባል፣ አመልካች ቀሪ ግንባታውን ሊያጠናቅቁ የሚገባበት ጊዜ ተጠሪ ወስኖ እንዲያሳውቃቸው፣ ተጠሪ በሚሰጠው የጊዜ ገደብ ውስጥ ግንባታውን ማጠናቀቅ ካልቻሉ ውሉ ተሰርዞ ተጠሪ ቦታውንና ግንባታውን ባለበት ሁኔታ የመረከብ መብቱ ተጠብቋል፣ ለግንባታ ስራው እንቅፋት የሆኑት ኮንቴነር ሱቆች ተጠሪ በየደረጃው በመለየት እንዲያፈርስ በማለት ወስኗል።

የአሁኑ የሰበር አቤቱታ የቀረበው በዚህ ውሳኔ ላይ ነው። አመልካች በቅሬታቸው ግንባታውን ያላጠናቀቁት በእርሳቸው ጥፋት ሳይሆን በፕሮጀክቱ ሳይት ዙሪያ ህገ-ወጥ የኮንቴነር ሱቆች እንዲለጠፉና

የግንባታው ግብዓቶች ለመጫንና ለማራገፍ ባለመቻሉ መሆኑን፣ ተጠሪ እነዚህን ኮንቴነሮች በማንሳት ግንባታው እንዲቀጥል የሚደረግ ኃላፊነቱን አለመወጣቱን፣ ግንባታው መጠናቀቅ የሚገባበትን የጊዜ ገደብ ተጠሪ ወስኖ እንዲያስታውቅ መደረጉ የህግ መሰረት እንደሌለው የቦታና የቤት ግብር ሊከፈል የሚገባው ግንባታው ሙሉ በሙሉ ተጠናቆ ስራ ላይ በዋለ ቤት በመሆኑ ግብር ሊከፍሉ እንደማይገባ ለፕሮጀክቱ ግንባታ ከፍተኛ መጠን ያለው መዋለ ንዋይና የሰው ሃይል ስለፈሰሰበት የተፈጠረው መሰናክል ተወግዶ ግንባታውን ተጠሪ እንዲረከብ መወሰኑ የህግ ስህተት ነው የሚል ነው። ይህ ችሎት ግንባታው የሚጠናቀቅበትን የጊዜ ገደብ ተጠሪ ወስኖ ለአመልካች እንዲያሳውቅ እና አመልካች ለቦታና ቤት ግብር እንዲከፍል የመወሰኑን አግባብነት ለመመርመር አቤቱታው ለሰበር ችሎት ያስቀርባል በማለቱ ግራ ቀኙ ቀርበው የቃል ክርክራቸው ተሰምቷል። ችሎቱም አቤቱታ የቀረበበት ውሳኔ ከተገቢው ህግ አኳያ መርምሯል።

ከፍ ሲል እንዳየነው አመልካች ሆስፒታል ለመገንባት ቦታ የተረከቡ ቢሆንም ግንባታውን አለማጠናቀቃቸው ያልተካደ ፍሬ ነገር ነው። ተጠሪም ይህንን መሰረት አድርጎ ነው ውሉ እንዲፈርስ የጠየቀው። አመልካች በበኩላቸው ግንባታውን ያላጠናቀቁት በግዴለሽነት ሳይሆን በፕሮጀክት ሳይቱ ላይ ተጠሪ የኮንቴነር ሱቆች በማቆሙና ይህም የግንባታ እቃ ለማስገባትና ለማራገፍ እንቅፋት በመሆኑና በሃገሪቱ የግንባታ እቃም ዋጋ በከፍተኛ መጠን በመናሩ በመሆኑ ውሉ ሊፈርስ እንደማይገባ ተከራክረዋል። ከመዘገቡ ላይ አመልካች ቦታውን ሚያዚያ 1993 ዓ.ም ተረክበው እስከ 1996 አጋማሽ ድረስ ግንባታውን ያከናውኑ እንደነበር ተገንዝበናል። ከዚህም በተጨማሪ በፕሮጀክት ሳይቱ ላይ የኮንቴነር ሱቆች የቆሙት በ1997 መጨረሻ ወይም በ1998 መጀመሪያ ላይ ለመሆኑ የፊ/ጠቅላይ ፍ/ቤት ማረጋገጡን ከውሳኔ ግልባጭ ተመልክተናል። ለሰበር ችሎቱ ከተሰጠው የዳኝነት ስልጣን አንጻር ይህ ችሎት በስር ፍ/ቤት የተረጋገጠውን ፍሬ ነገር ትክክል ነው አይደለም የሚለውን ሳይመረምር እንዳለ የሚቀበለው ይሆናል። በዚህ መሰረት አመልካች ለግንባታው ስራ እንቅፋት ሆኑብኝ በማለት የሚጠቅሷቸው የኮንቴነር ሱቆች በሳይቱ አካባቢ የቆሙት አመልካች የግንባታ ስራውን ካቋረጡ እጅግ ዘግይቶ ነው። በመሆኑም ግንባታው በተጠሪ አስተዋፅኦ መቋረጡን በማንሳት ያቀረቡት ክርክር ፍ/ቤቱ ውድቅ በማድረጉ የሰራው የህግ ስህተት አለ ለማለት አይቻልም። በሌላ በኩል የክልሉ ደንብ ቁጥር 41/97 አንቀፅ 8(3) የግንባታ ቦታ የተረከበ አስገንቢ በ6 ወር ጊዜ ውስጥ ሥራውን መጀመር እንዳለበት እና እስከ ሁለት አመት ማጠናቀቅ እንዳለበት ያስጠነቅቃል። ትልልቅ ግንባታዎችን በተመለከተ ግን ውል ሰጪውን አካል በማስፈቀድ ጊዜውን ማራዘም እንደሚቻል ይፈቅዳል። ከፍ ሲል እንዳየነው አመልካች ቦታውን የተረከቡት ሚያዚያ 1993 ዓ.ም ነው። ነገር ግን ግንባታውን እስካሁን አላጠናቀቁም። እንደውም ከ1996 ዓ.ም አጋማሽ ጀምሮ ግንባታው ተቋርጧል። ቀደም ብሎ እንደተመለከትነው ግንባታው የተቋረጠው በኮንቴነር ሱቆች ምክንያት ነው በማለት ያቀረቡት ክርክር ተቀባይነት ያለው አይደለም። ለግንባታው መቋረጥ ሌላው የሰጡት ምክንያት የግንባታ ዕቃዎች ዋጋ መናርን ነው። በእርግጥ በአገሪቷ ውስጥ የግንባታ ዕቃ ዋጋ መናር ተከስቶ እንደነበር የስር ፍ/ቤቶች ተቀብለውታል። ነገር ግን በዚህ ችግር ምክንያት ግንባታው የሚዘገይ ከሆነ ከፍ ሲል በተጠቀሰው ደንብ መሰረት ውል ሰጪው አካል ጊዜውን እንዲያራዘም መጠየቅና ማራዘም በተገባቸው ነበር። ይህንን ስለማድረጋቸው ግን ማስረጃ አለመቅረቡን ከመዘገቡ ተረድተናል። በመሆኑም በህጉ የተቀመጠው የጊዜ ገደብ እንዲራዘም ሳይጠይቁና በዚሁ ጊዜ ውስጥ ግንባታውን ሳይጠናቅቁ ውሉ ሊፈርስ አይገባም በማለት ያቀረቡት ክርክር ተቀባይነት የለውም።

ከዚህ ሌላ አመልካች ተጠሪ ግንባታው ሊጠናቀቅ የሚገባበት ጊዜ ወስኖ እንዲያሳውቅ መወሰኑ የህግ መሰረት የለውም በማለት ይከራከሩ እንጂ በክልሉ ደንብ መሰረት በደንቡ ግንባታ ለማጠናቀቅ የተቀመጠው ጊዜ እንዲረዘም ፈቃድ የሚሰጠው ውል ሰጪው አካል እንደመሆኑ መጠን የጊዜውንም እርዝመት እራሱ እንደሚወስን መገንዘብ ይቻላል። በዚሁ መሰረት ተጠሪ አመልካች ግንባታውን ማጠናቀቅ የሚገባቸውን ጊዜ ወስኖ እንዲያሳውቃቸው መወሰኑ መሰረታዊ የህግ ስህተት ነው ማለት አልተቻለም።

በመጨረሻም አመልካች ለጅምርና ጥቅም ላይ ላልዋለ ቤት የቦታና የቤት ግብር እንድከፍል የተሰጠው ውሳኔ የህግ ድጋፍ የለውም ይበሉ እንጂ በክልሉ አዋጅ ቁጥር 51/1994 እና በደንብ ቁጥር 41/1997 የከተማ ባለይዞታ የሆነ ማንኛውም ሰው ግንባታ ቢጨርስም ባይጨርስም የአገልግሎት ተጠቃሚ በመሆኑ ብቻ የተጠቀሱት ግብሮች እንደሚከፍል ይደነግጋል። አመልካች በተቃራኒው ለጅምር ቤት የቤትና የቦታ ግብር እንዳይከፈል የሚከለክል ህግ ስለመኖሩ የጠቀሱት ነገር የለም። በመሆኑም በዚህም በኩል የተሰጠው ውሳኔ የህግ

ስህተት ተፈፅሞበታል ለማለት አልተቻለም። በአጠቃላይ በፌ/ጠቅላይ ፍ/ቤት የተሰጠው ውሳኔ መሰረታዊ የህግ ስህተት አለበት ለማለት ስላልተቻለ ተከታዩ ውሳኔ ተሰጥቷል።

ው ሳ ኔ

1. የፌ/ጠቅላይ ፍ/ቤት በመ/ቁ 39394 የካቲት 25 ቀን 2001 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ ፀንቷል።
2. ወጪና ኪሳራ ግራ ቀኝ የየራሳቸውን ይቻሉ።
3. ይህ ችሎት ጥቅምት 25 ቀን 2002 ዓ.ም የሰጠው የእግድ ትዕዛዝ ተነስቷል። ለሚመለከተው ክፍል ይተላለፍ።

መዝገቡ ተዘግቷል። ለመዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ራ/ታ